

*Valerian BALAN¹, Vasile ȘARBAN²,*¹Universitatea Agrară de Stat din Moldova,²Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului

Abstract: At the end of XX century, essential changes took place in the fruit growing of the Republic of Moldova, both concerning the cultivated surface and the total production of fruits.

Therefore, the area of the fruit plantations during the study period remained practically unchanged and registered the figure of 137.9 thousand ha. At the same time, the global fruit production rose from 255.4 thousand tons to 666.4 thousand tons in 2017, or up 160.9%.

The structure of the fruit plantations by age group registered a slight change, by rejuvenating the existing plantations in 2000 by 10%.

The authors intended to highlight the situation in fruit cultivation sector of the Republic of Moldova and the measures for increasing the productivity of plantations by applying concrete interventions from the state.

Key words: Fruit growing, Productivity, Plantation, Harvest.

INTRODUCERE

Patrimoniul pomicol al Republicii Moldova, în ultimele două decenii, a parcurs mai multe etape de schimbare, între care întinerirea și diversificarea sortimentului, inclusiv a culturilor. Odată cu declararea independenței Republicii Moldova, investițiile au scăzut considerabil în sectorul pomicol și doar după anul 2005, odată cu ajustarea politicii statului în vederea dezvoltării sectorului s-a observat o înviorare a situației din ramură. Este de menționat faptul că, în conformitate cu datele statistice, în perioada anilor 1991 și 2000, media suprafețelor noi înființate constituia 0,6 mii ha pe an, iar defrișarea 6,9 mii ha pe an. Un astfel de ritm a condus la scăderea suprafețelor patrimoniului pomicol de la 251 mii ha în anul 1993, la 110 mii ha în anul 2005. Rezultate asemănătoare au fost înregistrate și la producția globală de fructe, astfel încât în anul 2005 s-a obținut o producție cu 701,1 mii tone mai puțin față de rezultatele înregistrate în anul 1993.

De asemenea, este de menționat și faptul că în ultimele decenii au fost promovate un șir de acțiuni orientate spre modernizarea pomiculturii: au fost elaborate bazele teoretice și practice ale pomiculturii intensive, s-au implementat tehnologii moderne de producere a materialului pomicol săditor și a fructelor, s-a efectuat specializarea și concentrarea pomiculturii după specii în zone favorabile pentru cultivarea lor, au fost studiate și raionate multe soiuri de diferite specii pomicole și de arbuști fructiferi etc. Datorită acestor eforturi s-au mărit suprafețele plantațiilor pomicole tinere, recolta medie de fructe, calitatea acestora, dar și sortimentul. Ocupând doar 7-8% din suprafața terenurilor agricole ale republicii, pomicultura în ultimele două decenii asigură în permanență circa 20% din veniturile bănești de la comercializarea producției agricole.

Plecând de la aceste realități, autorii și-au propus să evidențieze unele aspecte privind evoluția pomiculturii în contextul productivității livezilor, dar și înființarea de noi livezi intensive și superintensive.

MATERIAL ȘI METODĂ

Studiul se referă la perioada 2000-2017 și vizează evoluția principalelor indicatori realizați în pomicultura Republicii Moldova cum ar fi: evoluția suprafeței plantațiilor pomicole; evoluția suprafețelor defrișate și a celor plantate cu pomi, arbuști fructiferi și căpșun; evoluția productivității plantațiilor pomicole și recoltele obținute pe specii; modalitățile de valorificare a fructelor; evoluția producției și a consumului mediu anual de fructe și produse din fructe pe cap de locuitor.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Suprafața plantațiilor pomicole, începând cu anul 2000 și până în 2005 a înregistrat o

descendență, de la 137,9 mii ha la 110 mii ha, iar recolta globală de fructe înregistrând un efect invers, de la 255,4 mii tone la 386,2 mii tone, cifre ce reiese din raportul de înființare și defrișare a plantațiilor pomicele.

Începând cu anul 2005 și odată cu implementarea politicilor statului de subvenționare a înființării plantațiilor tinere, suprafața patrimoniului pomicol, dar și volumul global de fructe au înregistrat o permanentă ascendență, de la 110 mii ha, la 137,9 mii ha în 2017 și de la 386,2 mii tone de fructe, la 666,4 mii tone în anul 2017, sau de 1,7 ori mai mult (tab.1).

Tabelul 1. Evoluția suprafeței cultivate cu pomi și arbuști fructiferi în perioada anilor 2000-2017

Anii	Suprafața plantațiilor pomicele			Recolta medie, t/ha	Recolta globală de fructe		
	Totală, mii ha	inclusiv. pe rod			totală, mii tone	inclusiv: întreprinderile agricole	
		mii ha	%			mii tone	%
1993	251,0	173,5	69,1	6,1	1087,8	818,8	75,3
2000	136,6	129,0	94,4	2,0	255,4	126,2	49,4
2001	122,0	118,0	96,7	2,7	315,0	138,7	44,0
2002	120,2	116,3	96,7	2,8	327,1	141,0	43,1
2003	114,3	108,0	94,4	5,7	617,2	319,8	51,8
2004	111,0	103,6	93,3	4,2	430,4	218,1	50,7
2005	110,0	103,5	94,0	3,7	386,1	184,2	47,7
2006	109,2	103,6	95,0	3,1	329,2	165	50,1
2007	112,2	101,2	90,2	2,6	277,2	139,1	50,2
2008	114,1	99,1	86,9	3,5	370,5	180,1	48,6
2009	114,7	95,9	83,6	3,2	307,9	139,8	45,4
2010	116,2	94,2	81,1	3,3	322,4	129,9	40,3
2011	118,8	93,8	79,0	3,9	378,4	142,9	37,8
2012	119,5	94,8	79,3	3,9	379,8	151,9	40,0
2013	122,1	89,9	73,6	4,7	419	213,2	50,9
2014	122,3	91,8	75,1	5,3	497,3	242,3	48,7
2015	135,5	110,3	81,4	4,3	485,5	191,1	39,4
2016	134,6	110,4	82,0	5,4	595,7	212,4	35,7
2017	137,9	113,4	82,2	5,7	666,4	239,6	36,0

Sursa: [3]

Datele statistice, pentru perioada anilor 2000-2005, confirmă reducerea plantațiilor pomicele de 1,2 ori și tot de atâtea ori se înregistrează o ascendență de suprafață pentru perioada anilor 2005-2017. Respectiv, chiar dacă suprafața totală a plantațiilor pomicele a rămas aproximativ neschimbată în anul 2017, comparativ cu anul 2000, se observă o tendință de creștere a volumului global de fructe, de la 255,4 mii tone la 666,4 mii tone, sau de 2,6 ori mai mult în anul 2017. Aceste rezultate se datorează intrării pe rod a plantațiilor tinere înființate începând cu anul 2005 și defrișării plantațiilor cu termenul de exploatare depășit. Din aceste date rezultă faptul, că pentru perioada anilor 2000-2005, suprafețele defrișate au avut o tendință ascendentă, plantațiile tinere parcurg un sens invers. Spre exemplu, în perioada 2000-2005 defrișările atingeau 0,5-1,5 mii ha anual, dar suprafețele noi înființate numai câte 200-500 ha (Fig. 1). În prezent cea mai mare parte din plantațiile pomicele existente sunt în perioada de uscare, rodire și creștere [1]. Aproximativ 20-22 la sută din suprafața plantațiilor pomicele se află într-o stare dezastruoasă, cu potențial biologic foarte mic, cu perioada de exploatare și de amortizare epuizată și urmează a fi defrișate, iar aproximativ 33-35 la sută sunt în perioada de epuizare a termenului de exploatare, care în următorii ani vor trebui scoase din circuitul agricol, ca și plantații perene [2].

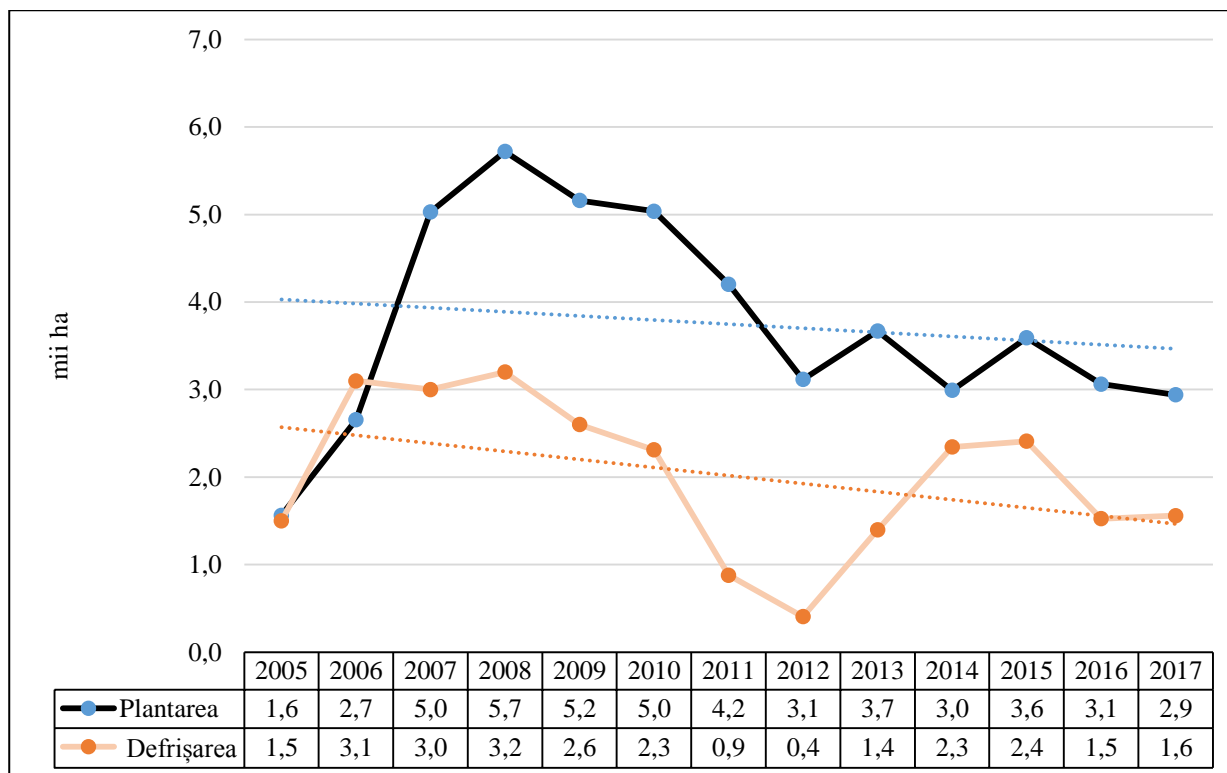

Figura 1. Dinamica suprafețelor defrișate și înființate în anii 2005-2017 [3]

Recolta medie la hectar și producția globală analizată a avut o evoluție neuniformă. Este suficient să menționăm că pe parcursul ultimilor 17 ani doar de patru ori (2003, 2014, 2016 și 2017) recolta medie a plantațiilor pomicele a depășit nivelul de 5 t/ha, iar recolta globală a depășit nivelul de 600 mii tone doar în doi ani (2003 și 2017). În restul anilor acești indici sunt, în medie, la nivelul de 3-4 t/ha și 300-400 mii tone fructe, ce constituie nivelul productivității culturilor pomicele asociate cuprinzând sistemul agropomicol și grădinile familiare.

Actuala stare a pomiculturii poate fi administrată prin repartitia suprafețelor plantațiilor pomicele (55 la sută) pe terenuri cu înclinație de la 3-5 până la 5-10 grade, toate fiind supuse proceselor erozionale. În același timp, o mare influență negativă asupra stării plantațiilor pomicele și productivității lor a provocat ignorarea sau efectuarea neglijentă a măsurilor agrotehnice [1,2]. Deci, odată cu intrarea pe rod a plantațiilor tinere înființate, începând cu anul 2005, se observă creșterea treptată a productivității plantațiilor pomicele, inclusiv recoltele globale, ceea ce se reflectă și în cantitățile de fructe exportate, dar și prelucrate. Totodată, chiar dacă suprafața pe rod a plantațiilor a scăzut de la 129 mii ha în anul 2000, la 113,4 mii ha în anul 2017 (cu 15,6 mii ha), producția globală de fructe a înregistrat valoarea maximă pentru ultimii 17 ani și a constituit 666,4 mii tone (în anul 2017).

În anul 2017 suprafața plantațiilor pomicele constituie 137,9 mii ha, inclusiv sămânțoase – 62,5 mii ha, sămburoase 42,9 mii ha, nucifere – 26 mii ha și arbuști fructiferi și căpșun – 3,5 mii ha (tab. 2).

Important este și faptul, că în Republica Moldova, din plantațiile pe rod (113,4 mii ha), se produc mere pe 46,47%, care produc 73% din volumul total al producției de fructe. Pe locul doi, ca și producție globală, sunt prunele cu 16,84% din producția totală de fructe, urmate de culturile nucifere cu 15,61%, iar piersicul, vișinele, cireșele și perele dețin cote relativ modeste (tab. 3).

Drept comparație cu media anilor 2000-2004, la indicatorul producție globală, rezultatele anului 2017, dar și tendința de volume de fructe produse, denotă faptul că în Republica Moldova caisul, prunul, mărul, piersicul și culturile nucifere înregistrat o ascendență semnificativă, corespunzător: 111,3%, 95,4%, 76,8%, 57,9% și 46,8%. În același timp, o situație inversă se observă la vișin, păr și gutui, înregistrând-se valori procentuale negative, corespunzător: 61,2%, 41,9% și 10%.

Tabelul 2. Structura suprafeții cultivate cu specii pomicele în Republica Moldova în perioada anilor 2000-2005, mii/ha

Specificare	2000-2004	2005-2016	Ponderea suprafeții în rod, media 2005-2016, (%)	2017		
	media	media		total	Inclusiv plantații în rod	Ponderea suprafeții în rod, (%)
Livezi. plantații bacifere	120,8	119,11	98,60	137,9	113,4	82,23
Inclusiv: Sămânțoase	76,2	65,93	55,35	62,5	56,2	49,56
Din care: măr	74,2	63,4	53,23	58,1	52,7	46,47
păr	1,6	1,92	1,61	3,1	2,5	2,20
gutui	0,4	0,62	0,52	1,2	1,0	0,88
Sâmburoase	39,6	39,18	32,89	42,9	36,2	31,92
Din care: cireș	2,7	3,17	2,66	4,3	3,5	3,09
vișin	3,7	3,59	3,01	4,0	3,2	2,82
prun	23,7	22,0	18,47	22,6	19,1	16,84
cais	2,4	3,01	2,53	4,2	3,4	3,00
piersic	7,6	7,42	6,23	7,8	7,0	6,17
Nucifere	3,4	12,6	10,58	29,0	17,7	15,61
Arbuști fructiferi și căpșun	1,0	1,49	1,25	3,5	3,3	2,91

Tabelul 3. Dinamica volumelor de producție a fructelor și structura acestora sub aspectul speciilor cultivate în Republica Moldova

Specificare	2000-2004		2005-2016		2017		Tendința de creștere a volumelor de producție, 2017 față de media 2000-2004	
	Media. mii tone	%	Media. mii tone	%	total	%	mii tone	%
Livezi. plantații bacifere	389,4	100,0	395,76	100,0	666,40	100,0	277,0	71,1
Inclusiv: Sămânțoase	284,9	73,2	283,72	71,69	493,20	74,01	208,3	73,1
Din care: măr	275,5	70,7	276,0	69,74	487,20	73,11	211,7	76,8
păr	7,4	2,0	5,50	1,39	4,30	0,65	-3,1	-41,9
gutui	2,0	0,5	1,60	0,40	1,80	0,27	-0,2	-10,0
Sâmburoase	88,1	22,6	97,22	24,57	143,00	21,46	54,9	62,3
Din care: cireș	7,8	2,0	7,97	2,01	10,60	1,59	2,8	35,9
vișin	12,9	3,3	11,14	2,81	5,00	0,75	-7,9	-61,2
prun	47,7	12,3	57,10	14,43	93,20	13,99	45,5	95,4
cais	6,2	1,6	7,35	1,86	13,10	1,97	6,9	111,3
piersic	13,3	3,4	13,44	3,40	21,00	3,15	7,7	57,9
Nucifere	12,6	3,2	11,91	3,01	18,50	2,78	5,9	46,8
Arbuști fructiferi și căpșun	3,7	1,0	3,06	0,77	11,60	1,74	7,9	213,5

În același timp s-a modificat structura de producere a fructelor, pe categorii de gospodării, în favoarea gospodăriilor țărănești și a sectorului individual, care în anul 2000 reprezenta 50,6% din cantitatea globală de fructe recoltate [5], iar în anul 2017, cu o ușoară tendință de creștere a ajuns la 64,0%. Acest fapt se datorează implicării statului prin stimularea financiară la înființarea plantațiilor pomicele, interesului populației de a-și crea propria afacere și creării multiplelor plantații pomicele în cadrul Gospodăriilor Țărănești și Întreprinderilor Individuale (tab. 3) [4].

În perioada 2000-2016, din producția totală de fructe, 38,2% a fost destinată procesării 30,5% s-a valorificat în stare proaspătă în țară, iar 31,3% s-a exportat în stare proaspătă (tab. 4). O cauză importantă, care a condus la diminuarea exportului de fructe al Republicii Moldova, a fost

reprezentată de embargoul impus de Federația Rusă la exportul de fructe în stare proaspătă și procesate, inclusiv insuficiența dezvoltării infrastructurii post recoltare și promovarea insuficientă a producției autohtone pe piețele din exterior.

Tabelul 4. Evoluția indicilor de producție și valorificare a fructelor în perioada anilor 2011-2016

Specificare	UM	2000-2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Producția medie	t/ha	3,4	4,0	3,9	4,7	5,3	4,3	5,4
Recolta globală	mii tone	358,0	378,4	379,8	419,0	497,3	485,5	595,7
Export	mii tone	109,5	196,1	196,1	170,0	87,7	98,3	131,9
Procesare	mii tone	146,8	108,2	170,9	119,5	235,5	172,9	185
Piața internă, producție autohtonă	mii tone	101,8	74,1	12,9	129,5	174,2	214,3	278,8

Recolta globală de fructe și consumul mediu anual de fructe pe locuitor pentru perioada anilor 2010-2017 s-a situat la același nivel și destul de scăzut, cu excepția anilor 2016-2017, unde indicatorul acesta a depășit necesarul de fructe per cap de locuitor pe an, ce constituie 65 kg/locuitor/an (tab. 5).

Tabelul 5. Evoluția producției și a consumului mediu anual de fructe pe locuitor, în Republica Moldova, în perioada anilor 2010-2017

Specificare	Anii							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Producția anuală de fructe disponibilă pe piața internă, mii tone	46,6	52,1	28,3	60,1	110,6	198,0	225,1	209,8
Consumul mediu anual de fructe autohtone, pe locuitor, kg	13,1	14,6	8,0	16,9	31,1	55,7	63,4	59,1

În perspectivă programul dezvoltării horticulurii pentru perioada 2019-2028 vizează mărirea producției de fructe, îmbunătățirea calității și sporirea competitivității. Acest program prevede că suprafețele ocupate de livezi vor ajunge la 100 mii ha, până la finele anului 2028, iar recolta globală de fructe va depăși un milion de tone în perioada anilor 2026-2028 (tab. 6).

Tabelul 6. Dinamica orientativă a indicatorilor de bază privind dezvoltarea pomiculturii în Republica Moldova, în perioada 2005-2020 (mii tone anual)

Anii	Recolta globală	Export	Procesare	Piața internă
2019-2022	800	240	330	230
2023-2025	1000	380	380	240
2026-2028	1200	500	440	260

Dezvoltarea durabilă a pomiculturii prevede înlocuirea treptată a livezilor epuizate cu livezi de tip intensiv și superintensiv cu un potențial de productivitate și calitate a fructelor de 1,3 -1,5 ori mai înalt față de nivelul anterior în baza utilizării raționale a resurselor ecologice, biologice, tehnologice, economice caracteristice fiecărui sector de teren și întreprinderi pomicole.

În scopul sporirii eficienței plantațiilor existente este necesar de a efectua recensământul livezilor concomitent cu bonitarea lor. Datele obținute vor permite elaborarea unui complex de măsuri pentru ameliorarea lucrărilor în pomicultură, realizarea mai eficientă a potențialului productivității plantațiilor și utilizarea mai rațională a fondului funciar.

CONCLUZII

1. În anul 2017, patrimoniul pomicol al Republicii Moldova s-a diminuat cu o suprafață echivalentă cu cea înregistrată în anul 2000 (perioada de început a studiului respectiv). Actualmente suprafața de livezi constituie 137,9 mii ha, din care sămânțoase 62,5 mii ha, sămburoase – 42,9 mii

ha, nucifere – 29,0 mii ha, bacifere – 3,5 mii ha.

2. Structura plantațiilor pomicole este caracteristică cerințelor de piață și rigorilor ce se impun, în sensul că plantațiile pe rod constituie 82,23 % iar cea mai mare pondere o ocupă mărul, prunul și nucul, în timp ce celelalte culturi pomicole se cultivă pe suprafețe mai reduse.

3. Producția globală de fructe a fost neuniformă și destul de scăzută, revenind circa 3,6-78,5 kg/locuitor/an, cu un consum mediu anual de 43,4 kg/locuitor.

4. Dezvoltarea durabilă a pomiculturii, în perspectiva anului 2028, necesită investiții considerabile și o politică clară de dezvoltare, inclusiv cu suport din partea Statului, prioritatea fiind pusă pe infrastructura post recoltare, dar și promovarea fructelor pe piețele externe, inclusiv dezvoltarea consumului de fructe în rândurile cetățenilor Republicii Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. BALAN V., CHIMPOIEȘ GH., BARBAROȘ M. Pomicultura. Editura Museum, Chișinău 2001, 451 p.
2. FULGA I. Pomicultura între Prut și Nistru. Editura Prometeu, Chișinău 2005, 454 p.
3. Biroul Național de Statistică, Rapoarte statistice (Forma 29-Agr), 2000, 2017.
4. Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Proiectul de Implementare Agricultură Performantă din Moldova (USAID), conceptul Programului de dezvoltare a Horticulturii 2019-2028.
5. RAPCEA M., MLADINOI V., BABUC V. și a. Concepția dezvoltării pomiculturii în Republica Moldova pe anii 2002-2020. Cercetări în pomicultură. Vol. I. Chișinău, 2002, p 17-19.

CZU: 634.21(100)

RĂSPÂNDIREA CAISULUI ȘI PRODUCȚIA DE CAISE PE PLAN MONDIAL ȘI NAȚIONAL

Ananie PEȘTEANU¹, Valerii MANZIUC¹, MARIA PÎNTEA²

¹Universitatea Agrară de Stat din Moldova

²Institutul Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare

Abstract. According to FAO and NBS data, was analyzed the area occupied by the apricot and global and average apricot production worldwide and nationally over a period of 10 years, 2007-2016, the dynamics changes in apricot production on continents and the highest 10 producing countries during the period 1985-2016, which are the potential competitors for Republic of Moldova in the production of apricots.

Key words: Apricot, Global production, Average production, Plantations.

INTRODUCERE

Pe plan mondial cultura caisului a cunoscut o amplă răspândire, în deosebi în emisfera nordică, în Europa și Asia de la litoralul Atlantic până în Japonia, iar în America de Nord de la țărmul Oceanului Pacific (California) până la apele Atlanticului [2].

În emisfera Sudică, cultura caisului a cunoscut ascensiune începând cu secolul al XIX-lea, în special în Republica Africa de Sud, America de Sud și Oceania [1].

Ne cătând, că perimetrul în care poate fi cultivat caisul este destul de mare, cultura a căpătat răspândire numai în anumite zone, destul de limitate. Conform datelor FAO, caisul se cultivă în 57 țări ale lumii [3].

MATERIAL ȘI METODĂ

Obiectul investigațiilor a constituit cultura caisului pe plan mondial și național la nivel de suprafață recoltată, producție globală, și recolta medie de caise. Producția comparativă de caise pe continente și cele mai mari 10 țări producătoare de caise în perioada anilor 1985-2016. Dinamica suprafețelor și producției globale a potențialilor concurenți în producerea de caise pentru Republica Moldova anii 2007 și 2016. Au fost utilizate metodele: statistico-economică, comparativă etc. Ca materiale au servit bază de date, Generator FAO și Anuarul Statistic al Republicii Moldova, precum și cercetările efectuate cu cultura caisului în diverse țări.